

BOŞ ZAMAN AKTİVİTELERİNDE AKILLI TELEFON KULLANIMININ ANNE ÇOCUK ETKİLEŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Elif AYDIN¹, Sefa Şahin BİROL²

ÖZET

Annenin bilinçli olması ve olumsuz faktörleri önleyebilmesi, anne-çocuk paylaşımında ve anne-çocuğun ortak zaman diliminin niteliğinin artırılmasında önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı boş zaman aktivitelerinde akıllı telefon kullanımının anne çocuk etkileşimi açısından incelenmesidir. Çalışma farklı demografik özelliklere sahip toplam altı katılımcıyla yürütülen olgu bilim deseninde nitel bir çalışmadır. Çalışmada içerik analiz yaklaşımı benimsenmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeci tarafından hazırlanan altı adet soru katılımcılara sözel olarak yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, katılımcılardan ikisinin akıllı telefon kullanımının aktivite şeklini etkilediği ifadesi tespit edilmiştir. Katılımcıların tümünün akıllı telefon kullanımının aktivite mekânının seçimini etkilemediği yönünde görüş bildirdiği bir diğer bulgudur. Katılımcılardan dördünün çocuğuyla geçirilen boş zamanda akıllı telefon kullanımından kaçındığı sonucuna varılmış ve akıllı telefon kullanımının olumsuz yönüne katılımcıların tümünün değindiği bunun yanı sıra ikisinin olumlu yönüne de değindiği tespit edilmiştir. Katılımcılardan üçünün çocuğunun akıllı telefon kullanmasına izin verdiği tespit edilen diğer bir bulgudur. Ayrıca, akıllı telefon kullanımına verilen tepkinin tarafları açısından katılımcılardan sadece üçü kendileri tarafından tepki verildiğini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, boş zaman diliminde hem anne hem de çocuğun zevk alabileceği aktivitenin niteliğini, akıllı telefon kullanımının olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Katılımcıların akıllı telefon kullanmalarının çocuğuyla olan etkileşimindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, eğitim düzeylerine göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Bulgular, eğitim düzeyi yüksek ve özellikle rekreasyon eğitimi almış annelerin akıllı telefon kullanımının olumsuz etkilerini açıklamada daha bilimsel yaklaşım gösterdiğini ve çocuklarının akıllı telefon kullanma isteklerine karşı daha etkili çözümler üretildiğini ortaya koymaktadır

Anahtar Kelimeler: Akıllı telefon, Çocuk, Boş Zaman, Rekreasyon

EXAMINING THE USE OF SMART PHONES IN LEISURE ACTIVITIES IN TERMS OF MOTHER-CHILD INTERACTION

ABSTRACT

Mother consciousness and ability to prevent negative factors gain importance in mother-child sharing and increasing the quality of the mother-child's common time frame. The aim of this study is to investigate the using smart phones in leisure activities in terms of mother-child interaction. The study is a qualitative study with phenomenologic method, conducted with a total of six participants with different demographic features. Content analysis approach was adopted and semi-structured interview technique was used in the study. Six questions prepared by the researcher were asked verbally to the participants. As a result of the findings obtained, It was determined that two of the participants expressed that using smart phone had an effect on the type of activity while all participants expressed that using smart phones had no affect the choice of the venue. It was concluded that four of the participants avoided the using smart phones in their leisure time with their children while all participants touched on the negative effect of using smart phones while two of them touched on positive affect. Another finding is that three of the participants allowed their children using their smart phones. In addition, only three of the

¹ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, KARAMAN, aydnelf77@gmail.com

² Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, KARAMAN, sahanbirol@hotmail.co.uk

participants stated that the reaction to using smart phones was given by themselves. As a result, it is thought that the using smart phone has negatively affects on the quality of the leisure time activity that both mother and child can enjoy. It can be said that the views of the participants about the effects of using smart phones on their interaction with their children vary according to their education levels. The findings reveal that mothers with a high level of education and especially recreation education show a more scientific approach to explaining the negative effects of smart phone and have created more effective solutions to their children's desire using their smart phones.

Keywords: Child, Leisure Time, Recreation, Smart Phone

GİRİŞ

Liam Timmons (2003) çocukluk kavramına evrensel açıdan bakarak, çocukluk kavramının, yaşam koşulları ya da kültürel farklara bakılmaksızın dinlenme ve boş vakit geçirme alışkanlıkları ile tanımlanabileceğini söylemektedir (Akt: Gülay Taşçı, 2010). Yaşamın her döneminde aile bireyleri ile kurulan ilişki şeklinin, içsel ve dışsal uyumu etkileyebildiğini, yaşam problemlerine karşı geliştirilen başa çıkma becerilerinin edinilmesini zorlaştırabildiği ya da gelişmesini engelleyebildiği hatta ileri düzeyde bireyin kendi ve diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurabilmesinin önünü kesebildiğini söylemek mümkündür (Ağır, 2017). Bu bağlamda, çocuğun en çok muhtaç olduğu şey ana-babanın kendisine ayıracağı bol zamandır (Çiftçi, 1991). Çocukla birlikte geçirilen zamanın süresinin ve niteliğinin artırılması, gelişmelerinin desteklenmesini olumlu yönde etkileyebilir (Menashe ve Atzaba-Poria, 2016). Nitelikli zaman; aile eğlencesi, ilgisi ve birlikteliğinin oluşturulması ve sürdürülmesi için ebeveynlerin belirli faaliyetleri ya da açık hava gezilerini çocukla birlikte yapmasıdır (Christensen, 2002, Akt; Aydoğdu ve Dilekmen, 2018).

Çocukluk sürecinde, eğitimciler, çocuk gelişimi ve davranışlarının yönlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Muratlı, 1997). Bu dönem boyunca çocuklar hayatlarının diğer dönemlerinden daha hızlı bir şekilde büyür ve gelişirler. Bu dönemde yapılacak erken müdahaleler bireylerin bilişsel kapasiteleri, kişilikleri ve sosyal davranışları üzerinde kalıcı bir etki gösterecektir (Bredenkamp, 2015; UNICEF, 2003, Akt: Tunçeli ve Zembat, 2017). Boş zaman deneyimlerinin paylaşılması da çocukların entelektüel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini destekler (Craig ve Mullan, 2012).

Çocuğun, kültürel değer ve normları öğrenerek içselleştirdiği aile ortamı, onun, aynı zamanda boş zaman değerlendirme davranışlarını da kazandığı ilk sosyal çevredir (Iso-Ahola, 1980). Bilindiği gibi, çocuğun boş zamanını değerlendirme konusunda sahip olduğu tutum ve davranışlar, onun aile içi etkileşim yoluyla edindiği değer ve normlar ile belirlenmektedir (Bianchi ve Robinson, 1997, Akt; Aslan ve Arslan Cansever, 2007).

Zaman algısı sosyal bir olgudur. İnsanlar arası ilişkileri düzenler ve sosyal bir durum olarak çocukluktan başlayarak öğrenilmesi gerekmektedir (Elias, 2000). Birey yaşamı öğrenirken, ilk bilgilerini ve algılarını ailesinden özellikle de annesinden alır. Anne, çocuğun ilk öğreticisi ve yol göstericisidir (Çiftçi, 1991). Annenin çocuğu ile birlikte geçirdiği zamanın miktarı, çocuğun sosyal, duygusal, fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimine katkı sağlaması için yeterli değildir. Önemli olan çocukla geçirilen zamanın niteliğidir (Yılmaz, 2007). Fakat anne ve çocuğun sahip olduğu ortak zamanın niteliğine etki edebilecek olan akıllı telefon kullanımı kritik bir önem arz etmektedir

Teknolojinin gelişmesi ve her geçen gün ilerleme kaydetmesiyle birlikte, akıllı telefonlar hayatımızda oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Günümüzde akıllı telefon kullanım oranları ise giderek artmaktadır (Çetinkaya, 2019). Pek çok işi kolaylaştıran akıllı telefonlar, peşi sıra baş edilmesi gereken bazı sorunları da getirmiştir. Akıllı telefonlar ile sosyal medyanın daha faal kullanımı artmıştır. Ancak kişi bir taraftan sanal ortamda sosyalleşirken diğer taraftan aile içi iletişimi yok edecek kadar gerçek yaşamdan soyutlanabilmektedir (Shinse ve Beak, 2013:345-362; Akt: Çetinkaya, 2019).

Bu olumsuz durum değerlendirildiğinde, anne ve çocuğun birlikte geçirdiği ortak zamanı nitelikli kılmak adına, boş zamanda yapılan aktivitelerde nelerin bulunduğu, nelerin paylaşıldığının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde çocuğun boş zamanlarını değerlendirmesinde anne faktörü öne çıkmaktadır. Annenin boş zamanı nasıl algıladığı ve çocuğuyla bu zaman diliminde gerçekleştirdiği aktivitelere hangi noktalardan baktığını belirlemek ve tespit edilen bu hususları anne çocuk ilişkisi perspektifinde değerlendirmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama aracı, veri analizi, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim araştırmalarında bir durum veya olayın tüm boyutları olduğu gibi derinlemesine incelenmesi amaçlanır. Aynı zamanda bireyin yaşantılarını algı görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmaya yöneliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Olgu bilim araştırmasında örneklem seçim ve uygulama stratejileri oldukça dar aralıktadır (Rolfe, 2006, 310).

Araştırma Grubu

Araştırmada seçilen konuyla ilgili doğrudan birinci elden verilerin toplanması gerektiğinden, araştırma probleminin özelliğine göre örneklem genişliği belirlenmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme kapsamında kullanılan bu yöntem, birtakım farklılıkları içeren temel temaları bulup tanımlaması hedeflemektedir (Patton, 2014). Araştırma grubunu oluşturacak katılımcıların belirlenmesi aşamasında yaş, sahip olunan çocuk sayısı, iş durumu, boş zaman süresi ve eğitim durumu göz önünde bulundurulmuş ve bu bağlamda, araştırmanın grubunu, benzer demografik özelliklere sahip olan sadece eğitim düzeylerine göre (ilkokul, ortaokul, lise, lisans, lisansüstü ve rekreasyon eğitimi almış) çeşitlilik gösteren altı katılımcı anne oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Katılımcılar	Yaş	Çocuk Sayısı	Çalışma Durumu	Boş Zaman Süresi	Eğitim Durumu
K1	42	3	Çalışıyor	4 saat	İlkokul
K2	38	2	Çalışmıyor	3 saat	Ortaokul
K3	39	3	Çalışmıyor	3 saat	Lise
K4	32	2	Çalışıyor	4 saat	Lisans
K5	36	1	Çalışıyor	3 saat	Lisansüstü
K6	40	3	Çalışıyor	3 saat	Lisansüstü ve Rekreasyon Eğitimi Almış

Tablo 1’de görüldüğü üzere yaş dağılımları 32-42 yaş aralığında, sahip olunan çocuk sayısı en az bir en fazla üç olan, günlük sahip olunan boş zaman zaman süreleri ortalama 3-4 saat olan, katılımcılardan dördünün bir işte çalışan durumda olduğu ve eğitim durumları ilkokul, ortaokul, lise, lisans, lisansüstü rekreasyon eğitimi almış olarak farklılık gösteren toplam altı anne araştırma grubunu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilecek açık uçlu sorular öncelikle araştırmanın çalışma grubunda yer almayan üç anneye yöneltilmiş ve elde edilen bulgulara göre soruların anlaşılır olduğu sonucuna varılmıştır. İkinci aşama olarak sorular nitel çalışmalar konusunda uzman iki öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Veriler toplanırken katılımcılara araştırmanın içeriği ve araştırmada katılımcı olarak neden kendilerinin seçilmiş oldukları açıklanmış, gönüllü olup olmadıkları sorulmuş ve çalışmada kişisel bilgiler hususunda gizlilik

esasının geçerli olacağı vurgulanmıştır. Görüşmenin sağlıklı olması adına sessiz bir ortam oluşturulmuş ve sonrasında hazırlanan görüşme soruları altı katılımcıya yöneltilmiştir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve görüşmeler 40-55 dakika aralığında sürmüştür.

Veri Analizi

Görüşmelerden sonra kaydedilen veriler ham veri olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır ve metne dönüştürülmüştür. Veriler kodlanmadan önce üç araştırmacı tarafından verilerin dökümü okunmuştur. Görüşme verilerinin yorumlanması sürecinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar, çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlanmasıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2011:158). Bu temel amaç çerçevesinde içerik analizinde veriler dört aşamada analiz edilir. Bu aşamalar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olarak sıralanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Kodlar arasındaki ortak yönler bulunarak veriler, kodlar aracılığıyla kategorize edilmiştir. Bu çerçevede, araştırmanın analiz aşamasında temalar oluşturulmuş ve temaların alt kategorisinde katılımcıların görüşlerinden elde edilen alıntılara yer verilmiştir. Alıntılara yer verilirken katılımcıların kişisel bilgileri yerine (K1, K2, K3, K4, K5, K6) şeklinde kodlar kullanılmıştır. Son olarak toplanan kodlar ve temalar, bulgular arasında ilişki kurularak anlamlandırılmış ve görüşmelerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada geçerlik ve güvenilirlik kavramları yerine inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramlarının kullanılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Geçerlik ve güvenilirlik kavramları nicel araştırmalara özgü kavramlar niteliğinde olup, nitel araştırmaların temel ilkeleri ve temel paradigması ile çelişmektedir (Mills, 2003). Araştırmada inandırıcılığı sağlamak için öncelikle araştırmanın uygulama sürecinde tüm görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Araştırmacı, araştırmanın tüm aşamalarında mümkün olduğunca objektif olmaya dikkat etmiştir. Aktarılabirlik konusunda araştırmacıların okuyuculara, uygulama ve içerikteki benzerliklere karar vermesi için yeterli detayları vermesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın yöntem bölümünde; araştırmanın içeriği ile ilgili açıklayıcı bir şekilde bilgi verilmiştir. Araştırmanın tutarlılığını artırmak için çalışmada elde edilen bulguların tamamı yorum ve

genelleme yapılmadan doğrudan okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca araştırma sürecinde elde edilen tüm veriler, araştırmacının kendisi dışında, iki araştırmacı tarafından değerlendirip, ayrı ayrı kodlanmış ve tüm kodlamalar arasında genel anlamda görüş birliği sağlanmıştır. Üç araştırmacının birbirinden bağımsız olarak kullandıkları kodların tutarlılığı “Görüş Birliği” ya da “Görüş Ayrılığı” şeklinde işaretlemeler yapılarak belirlenmiştir. Buna göre nitel verileri inceleyen üç uzman arasında %89 oranında görüş birliği sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda bulgular ana tema altında dört kategoride sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Akıllı Cep Telefonu Kullanımı İle İlgili Elde Edilen Bulgular

Tema	Kategoriler	Kodlar	Katılımcı
AKILLI CEP TELEFONU KULLANIMI	Boş Zaman Dilimine Etkisi	Aktiviteye katılım	K1, K2
		Mekânsal tercih	-
	Anne Kullanım Durumu	Sohbet	K1
		Sosyal Medya	K4
		İş Takibi Kaçınma	K4 K2, K3, K5, K6
	Mevcut Etkisi	Olumlu	K4, K6
		Olumsuz	K1, K2, K3, K5, K6
		Tepkisel	K1, K2, K3, K4, K5, K6
	Çocuğun kullanım durumu	Çocuğun talebi	K3,
		Annenin talebi	K4, K5
Farklı bakış açısı		K1, K2, K6	

Boş Zaman Dilimine Etkisi:

“Evet maalesef etkiliyor. Zaman zaman pasif etkinlikleri tercih ediyorum” (K1, 17.11.2020).

“Evet pasif etkinliği tercih etmemde bazen etkili olabiliyor” (K2, 20.11.2020).

“Çocuğum ya da ben birlikte ne yapmak istiyorsak ona göre tercih ediyoruz mekânı. Bu açıdan kesinlikle akıllı telefon kullanıyor olmam mekân seçimimde bir neden olmuyor” (K4, 03.12.2020).

“Hayır, bir etken değil. Tabi ki burada şöyle bir şeyden bahsedebilirim. Cep telefonunu keyfiyet amaçlı kullanmamım dışında rekreatif etkinlik sırasında herhangi bir zorunluluk hissedersen bu bağlamda yanıma alıyorum. Onun için açık ya da kapalı mekân olması benim için bir şeyi değiştirmiyor” (K6, 26.12.2020)

Anne Kullanım Amacı

“Boş zaman diliminde cep telefonu kullanmaktan kaçınıyorum. Bu zaman diliminde akıllı cep telefonunu sohbet amaçlı kullanıyorum” (K1, 17.11.2020).

“Kaçınmaya çalışıyorum tabi ki ama cevabım hayır olacak. Bazen bu zaman diliminde akıllı cep telefonumu iş takibi ve sosyal medya için kullanabiliyorum” (K4, 03.12.2020).

“Evet kesinlikle kaçınıyorum. Çünkü bu zaman diliminde çocuğumla birlikte olabileceğim ve boş zamanımızı daha nitelikli geçirmek adına hem onun hem de kendimin zevk alabileceği aktiviteyle geçirmek isterim. Bu bağlamda da o aktivitenin keyifli ve haz alarak gerçekleştirilebilmesi için ikimizin de yapılan o aktiviteden keyif alması lazım. Başka hiçbir etkinliğin ya da dikkatimizi, aldığımız hazzı dağıtacak hiçbir faktöründe ortada olmaması gerekiyor. Telefonda bunların en başında gelenlerinden bir tanesi benim için” (K6, 26.12.2020).

Mevcut Etkisi

“Eğitici bir video açtığımda çocuğumun olumlu kazanımlar edinebileceğini düşünüyorum. Dişlerini fırçalayan bir çizgi film karakterinin olumlu etki edeceğini düşünüyorum. Ya da hastalandığında doktora gitmekten korkmamasını öğrenebiliyor” (K4, 03.12.2020).

“Aslında olumlu bir tarafı yok. Çocuğumla birlikteyken ölü zaman geçirme olarak görüyorum. Çocuğumla iletişimimizi kısıtlaması bakımından da olumsuz bir etken olarak görüyorum akıllı cep telefonu kullanımını” (K3, 29.11.2020).

“Akıllı cep telefonu ister istemez sosyal medyada vakit geçirmeme neden olabiliyor ya da çocuğum benimle oyun oynamak yerine akıllı cep telefonunda video izlemek isteyebiliyor ve bu durum bağımlılık yapabiliyor. Bu faktörleri akıllı cep telefonunun olumsuz etkileri olarak söyleyebilirim” (K5, 07.12.2020).

“Evet tepki oluyor. Karşılıklı olarak akıllı cep telefonunu birbirimize verme isteğimiz olmuyor. Telefonu çocuğum bana karşı bir tehdit unsuru olarak kullanıyor. Telefonu vermezsen ödevlerimi yapmam ya da seninle oyun oynamam diyor. Ya da telefonu bir ödül olarak düşünüyor. Bu tepkiyi ortadan kaldırmak adına telefon kullanımını sonlandırıyoruz” (K3, 29.11.2020).

“Bu tarz tepkiler oluyor. Bu tepki tek taraflı ve benden çocuğuma karşı gerçekleşiyor. Bu zaman diliminde birbirimize ayıracağımız zamanın, hazzın ve zevkin artması beraber geçireceğimiz bir aktiviteyle mümkün olacaktır. Bu zaman diliminde beni yalnız bırakıp telefonla baş başa kaldığında tek başına bir aktivite gerçekleştirmiş olur. Bundan dolayı bu konuda uyarılarım mutlaka oluyor. Bunun karşılığında onunda tepki göstermesi çok normal

çünkü model olarak sizi alıyor. Bu tepkilerin ortadan kaldırılması adına en öncelikli çözüm mutlaka konuşmak. Bunun da bilimsel değil çocuğun anlayabileceği şekilde mantıklı bir şekilde anlatılması çok daha geçerli oluyor” (K6, 26.12.2020).

Çocuğun kullanım durumu

“Maalesef müsaade ediyorum. Çünkü çocuk belli bir süre sonra telefon olayını savaş haline getiriyor. Ve onun bu isteğiyle baş edemediğim oluyor. Telefon benim değil de onunmuş gibi davranıyor. Yarım saatle sınırlandırıyorum fakat bu süre bazen aşabiliyor” (K3, 29.11.2020).

“Benim yorgunluk durumuma göre değişiyor. Kendimi yoğun iş temposundan sonra çok kötü hissediyorsam çocuğuma telefonumu kullanılabiliyorum ve duruma göre süreside uzayabiliyor. Fakat yarım saati geçmemesine dikkat etmeye çalışıyorum ya da izlediği video bitene kadar. Kendime zaman yaratmak adına telefon kullanımına müsaade ettiğimi söyleyebilirim” (K4, 03.12.2020).

“Çocuğumun kullanmasına müsaade ediyorum. Süresi de değişiyor. Benim iş yoğunluğum varsa ya da bir şey yapmam gerekiyorsa ve boş zamanımı çocuğumla birlikte geçiremeyeceksem onun oyalanma payını düşünerek telefonumu çocuğuma veriyorum” (K5, 07.12.2020).

“Bu boş zaman diliminde çocuğumun akıllı cep telefonumu kullanmasına kesinlikle olumsuz bakıyorum. Çünkü çocuğum telefonu kullanmaya başlarsa o boş zaman dilimi zaten bize ait bir boş zaman dilimi olmayacaktır. Sadece onun niteliksiz geçirdiği bir boş zaman dilimi olacaktır. Dolayısıyla bu boş zamanın bize aidiyetinden bahsetmemiz mümkün olmayacaktır” (K6, 26.12.2020).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Katılımcılardan ikisinin akıllı telefon kullanımının boş zaman diliminde tercih edilen aktiviteye katılım şeklini etkilediği yönündeki ifadesi bulgular neticesinde tespit edilmiştir. Aktivitenin katılım şeklini etkilediğini ifade eden katılımcılar pasif etkinlikleri tercih ettikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Pasif etkinlikler yönünde tercih yapılmasının nedeninin, katılımcıların sahip olunan bu zaman diliminde kendilerinden bir şey katamamalarından ya da aktif katılım için herhangi bir çaba içerisinde bulunamadıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Aktiviteye katılım şeklini etkilemediğini ifade eden katılımcıların ise önceliğin çocuklarıyla zaman geçirmek olduğunu, etkinlik türünün çocuk açısından faydasının daha fazla gözetilmesini ve aktivitenin niteliğinin daha ön planda olduğunu düşündükleri varsayılmaktadır. Katılımcıların tümünün akıllı telefon kullanımının aktivite mekânının

seçimini etkilemediği yönünde görüş bildirdiği elde edilen bir diğer bulgudur. Katılımcıların akıllı telefonlarını yanında bulundurabilme olanaklarından dolayı çocukla birlikte geçirilen boş zaman diliminde tercih edilen mekânın açık ya da kapalı mekân olmasında bir etken olmadığı sonucuna varılmıştır.

Katılımcılardan ikisinin sohbet, sosyal medya ve iş takibi nedeniyle çocuğuyla birlikte geçirdikleri boş zaman diliminde akıllı cep telefonu kullanımını gerçekleştirdikleri tespit edilirken katılımcılardan dördünün ise çocuğuyla geçirilen boş zamanda akıllı telefon kullanımından kaçındığı sonucuna varılmıştır. Mevcut durumun katılımcıların boş zamanlarında akıllı telefon kullanımlarına olan yaklaşımlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Akıllı telefonlar, kullanıcıların takvimlerini düzenleyebildikleri, arama yapabildikleri, sosyal ağlara bağlanarak internet imkânlarını kullanabildikleri ve her yerde ve her zaman kendi e-postalarına göz atıp cevaplayabilmelerini (Derks ve Bakker, 2014, Akt: Altunel ve Akova, 2016) sağlayarak geniş bir yelpazede kullanım olanağı sağlamaktadır (Ada ve Tatlı, 2012: 3). Bu çalışmada elde edilen bulgular çerçevesinde, katılımcıların çocuğuyla birlikte geçirdikleri boş zaman diliminde akıllı telefon kullanımlarının ifade edilen kullanım olanaklarından dolayı daha baskın ve cazip hale geldiği söylenebilir.

Akıllı telefon kullanımının olası olumsuz yönüne katılımcıların çoğunluğunun değindiği bunun yanı sıra iki katılımcının olumlu yönüne de vurgu yaptığı tespit edilmiştir. Akıllı telefonun gereksiz kullanımının olumsuz yönü açısından görüş bildiren katılımcı oranının çoğunlukta olması beklenen bir sonuç olmasının yanı sıra olumlu yönde görüş bildirenlerinde eğitim amaçlı kullanılmasına ve çocukla geçirilen zaman içerisinde birlikte keyif almaya katkısının olmasına olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Mobil cihazların sahip olduğu taşınabilirlik, internet bağlantısına sahip olma, video oynatma, resim, müzik gibi çoklu ortamları çalıştırıyor olma, hafıza miktarının yüksekliği, işlemcisinin güçlülüğü ve yazılım desteği gibi yeni özellikler mobil cihazlarda eğitimi cazip hâle getirmiştir (Çakır ve Arslan, 2013). Akıllı telefonların aşırı kullanımının birçok olumsuz etkisi yapılan çalışmalarla ortaya konmakla beraber günümüz teknolojisinin en önemli araçlarından birisi olan akıllı telefonların kullanım amacı doğrultusunda olumlu katkılarının da varlığından söz edilebilir. İstenilen bilgilere ulaşma kolaylığı sunması kişinin eğitimine ve gelişimine yarar sağlayabilmesi kullanım tercihini etkilemektedir. Bu açıdan katılımcıların akıllı telefon kullanımlarının olumlu etkilerinin olduğu yönünde görüş bildirmelerinde, akıllı telefonla yararlı etkinlikleri ilişkilendirebildikleri ve teknolojiyi olumlu yönde kullanabilme becerilerine sahip oldukları varsayılmaktadır.

Katılımcılardan bazılarının çocuğunun akıllı telefon kullanmasına, çocuğun talebi ve annenin kendi talebi doğrultusunda izin verdiği tespit edilmiştir. Kaya (2017) çalışmasında çocukların akıllı telefonu daha çok oyun, video ve çizgi film için kullandıklarını ortaya koymuştur. Çoğu kadının geleneksel ev hanımı ve anne rollerinde boş zaman sıkıntısı yaşadığı ve kadınlar için boş zamanın daha da kısalması anlamına geldiği söylenebilir (Duncan, 1983). Teknoloji kullanımının artması ve küçük çocukların bile akıllı telefon kullanıcısı olduğu günümüzde, çocuklar tarafından akıllı telefon kullanımının boş zamanı değerlendirme aracı olarak görüldüğü ya da ebeveyn olarak annelerinde yoğun tempolu bir yaşantıya sahip oldukları yönündeki düşünce, anne açısından çocuğun akıllı telefon kullanımına müsaade edilmesini açıklayıcı niteliktedir. Ayrıca çocuğun akıllı telefonunu kullanma durumuna, katılımcılardan sadece üçünün tepkisel yaklaştığı tespit edilen bir diğer bulgudur. Akıllı telefonlar, gündelik yaşamı kolaylaştırmasının yanında birtakım problemleri de beraberinde getirebilmektedir. Doğru kullanıldığı zaman son derece yararlı ve kolaylık sağlayan özellikleri olan akıllı telefonların, bilinçsizce ve aşırı şekilde kullanımı durumunda ise olumsuz etkileri olabilmektedir (Kuyucu, 2017). Muhtemel olası olumsuz etkiler düşünülerek mevcut bulgu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu durumun akıllı telefonla vakit geçirme isteği olan çocuğun akıllı telefon elinden alınmak istendiğinde verdiği tepkiye karşı çözüm üretme amacıyla karşı gelinmesinden ve akıllı telefon gibi teknolojik araçların çocuk tarafından denetimsiz kullanımın muhtemel olumsuz etkilerini önlemede bilinçli davranılmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Sonuç olarak, boş zaman diliminde hem anne hem de çocuğun zevk alabileceği aktivitenin niteliğini, akıllı telefon kullanımının olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Katılımcıların akıllı telefon kullanmalarının çocuğuyla olan etkileşimindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, eğitim düzeylerine göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Bulgular, eğitim düzeyi yüksek ve özellikle rekreasyon eğitimi almış annelerin akıllı telefon kullanımının olumsuz etkilerini açıklamada daha bilimsel yaklaşım gösterdiğini ve çocuklarının akıllı telefon kullanma isteklerine karşı daha etkili çözümler üretebildiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Ada, S., Tatlı, H. (2012). Akıllı Telefon Kullanımını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, İşletme Bölümü, Kahramanmaraş.
- Ağır, M. (2017). Anne- Çocuk İlişkisinin Kalitesinde Annelerin Ruh Sağlığının Ve Psikolojik İyi Olma Halinin Önemi: “Pilot Çalışma: Küçük Grup Çalışması, *İstanbul Journal Of Social Sciences*, (17), 31.
- Altunel, M.C, Akova, O. (2016). Yenilenme Deneyimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Tatil Esnasında İş ve Tatille İlgili Akıllı Telefon Kullanımı, İşle Tatilin Birbirine Karışması ve Deneyimleme Kalitesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 344.
- Aslan, N., Arslan Cansever, B. (2007). Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma), *Ege Eğitim Dergisi*, 8 (1), 115-117.
- Aydoğdu, F., Dilekmen, M. (2018). İlkokul Öğrencilerinin Anneleriyle Geçirdikleri Boş Zamanların Annelerin Görüşlerine Göre İncelenmesi, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (35), 50-51.
- Craig, L., Mullan, K. (2012). *Shared Parent–Child Leisure Time in Four Countries*, *Leisure Studies*, 31(2), 211.
- Çakır, H., Arslan, İ. (2013). Mobil Cihazlar İçin Ders İçerik Paketinin Geliştirilmesi, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 6 (3), 25.
- Çetinkaya, S. (2019). *Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkisinin İncelenmesi*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çifçi, O. (1991). *Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü*, *Aile ve Toplum*, 1(2)
- Duncan, M.C. (1983). *Women and Leisure in Feminist Fiction*, *Journal Quest*, 35 (2), 120
- Elias, N. (2000). *Zaman Üzerine*. (Çev: Veysel Atayman). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 24.
- Gülay Taşçı, B. (2010). *Sokağın Günümüz Koşullarında Çocuk Oyun Alanı Olarak Ele Alınması ve Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 6.
- Kaya, İ. (2017). Anne Babaların Çocuklarının Bilgi/İletişim Teknolojileri (Bit) Kullanımına Yönelik Yaklaşımları ile Çocukların Bu Teknolojileri Kullanım Alışkanlıkları Arasındaki İlişki. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(18), 173-186.

- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: “Akıllı Telefon (Kolik)” Üniversite Gençliği, *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 336.
- Menashe, A., Atzaba-Poria, N. (2016). Parent–Child İnteraction: Does Parental Language Matter?, *British Journal of Developmental Psychology*, 34(4), 518-537.
- Mills, G.E. (2003). *Action research a guide for the teacher researcher (2nd. ed.)*. Boston:Pearson. Education.
- Muratlı, S. (1997). *Çocuk ve Spor*. Bağırğan Yayınevi: Ankara,101.
- Patton, MQ (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve SB Demir, çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Rolfe, G. (2006). Validity, Trustworthiness And Rigour: Quality And The Idea Of Qualitative Research. *Journal of Advanced Nursing*, 53(3), 310
- Sönmez,V., Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Tunçeli, H.İ, Zembat, R. (2017). Erken Çocukluk Döneminde Gelişimin Değerlendirilmesi ve Önemi, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 3.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2007). *Sevgili Anne ve Babacığım, Lütfen Bu Kitabı Okur musunuz!*. (27. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi, 152.